

VAIKUTUSPOLUT JA YHTEISARVIOINTI MUUTOKSEN AJUREIKSI

2.2.2018

Kestävän kehityksen asiantuntijajaneelin ehdotus kestävän kehityksen kansallisen politiikka-arvioinnin lähtökohdiksi

Suomen kestävän kehityksen politiikka arvioidaan tänä vuonna kokonaisvaltaisesti ja riippumattomasti. Arvioinnin on määrä tuottaa syötteitä vuoden 2019 eduskuntavaaleihin, hallitusneuvotteluihin, seuraavan hallituskauden kestävän kehityksen politiikkaan sekä Suomen raportointiin YK:lle. Tämä paperi kokoaa kestävän kehityksen asiantuntijajaneelin näkemyksiä arvioinnin lähtökohdiksi.

Arvioinnin painopisteiksi paneeli suosittelee Suomen kestävän kehityksen politiikkatoimiin liittyvien sekä kansallisten että kansainvälisten vaikutuspolkujen tunnistamista. Lisäksi on tarpeen arvioida, miten kestävän kehityksen kansallisen politiikkamallin kehittämiseksi asetetut kunnianhimoiset tavoitteet ovat toteutuneet.

Parhaimmillaan sekä arvioinnin tilaaja että siihen osallistuvat tahot onnistuvat syventämään ymmärrystään kestävästä kehityksestä tavalla, joka jo itsessään vahvistaa yhteiskunnan eri toimijoiden sitoutumista siihen. Yksittäisen toimijan tuottaman, seurantatietoa yhteen kokoavan raportin sijaan arviointi tulisi toteuttaa laajapohjaisena, oppivana ja tulkinnallisena prosessina.

Arviointi tukemaan muutosvoimaista, johdonmukaista ja monitasoista toimeenpanoa

HALLITUKSEN SELONTEOSSA kestävän kehityksen globaalin Agenda2030:n kansallisesta toimeenpanosta¹ on määritetty kolme politiikkaperiaatetta, jotka luovat yli hallituskausien ulottuvan viitekehityksen kestävän kehityksen toimeenpanolle: a) pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus, b) johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus sekä c) omistajuus ja osallisuus. Myös kestävän kehityksen arvioinnin tulee nojata näihin politiikkaperiaatteisiin.

Pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus. Kestävässä kehityksessä on kyse laajoista systeemisistä muutoksista, jotka toteutuvat yhteiskunnassa usein pitkän ajan kuluessa. Pitkä aikajänne voi vaikeuttaa vaikutusten todentamista. Arvioinnilla voidaan kuitenkin vahvistaa politiikan pitkäjänteisyyttä ja muutosvoimaisuutta.

Arviointi voi lisätä ymmärrystä siitä, miten vaikutukset syntyvät, millaisia ennakoimattomia ja ei-tavoiteltuja vaikutuksia ilmenee sekä millaiset toimet saavat aikaan muutosta. Arvioinnilla voidaan myös lisätä tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien politiikkatoimenpiteiden ennakoitavuutta.

Arvioinnin kohteeksi tulee valita mahdollisimman pitkäjänteiset tavoitteet, joihin edistymistä peilataan. Yhteiskunnan eri toimijoita laajapohjaisesti edustavan kestävän kehityksen toimikunnan hyväksymässä kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksessa (Suomi, jonka haluamme 2050)² on asetettu kahdeksan pitkän aikavälin tavoitetta kestäväälle kehitykselle. Kun tarkastelun kohteena ovat kestävän kehityksen tila ja tavoitteiden edistyminen, luontevin pitkäjänteinen arviointiviitekehys

¹ Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti. VNS 1/2017 vp.

² Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. Hyväksytty 20.4.2016 Kestävän kehityksen toimikunnan kokouksessa.

muodostuukin juuri yhteiskuntasitoumuksen tavoitteista. Hallituksen Agenda2030:n toimeenpanoa koskevassa selonteossakin todetaan, että kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus toimii yli hallituskausien ulottuvana pitkän aikavälin tavoitekehikkona, johon politiikan johdonmukaisuutta voi peilata.

Kestävä kehitys edellyttää laaja poikkihallinnollista ja -yhteiskunnallista yhteistyötä. Kestävän kehityksen tavoitteiden edistymisen lisäksi on siksi tärkeä tarkastella pitkäjänteisesti niitä politiikan ja hallinnon rakenteita ja toimintamalleja, joilla muutoksiin pyritään. Hallituksen Agenda2030:a koskevassa selonteossa kestävän kehityksen toimeenpanolle on määritetty pitkäjänteiset, *yli hallituskausien menevät politiikkaperiaatteet* sekä asetettu niitä toteuttavat toimenpiteet. Poliitiikan ja hallinnon toimintamallien osalta ne muodostavat siten keskeisen arvioinnin kohteen. Myös eduskunnan ko. selonteon johdosta antamat ponnet sekä kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksessa esitetyt toteutuksen periaatteet tukevat kestävän kehityksen kansallisen politiikkamallin pitkäjänteistä kehittämistä.

Johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus. Vaikutavuuden arviointi perustuu yleensä syy-seuraus -suhteiden tarkasteluun. Perinteinen arvioinnin lähestymistapa nojaa lineaariseen kausaaliketjun malliin, joka tarkastelee toimenpiteiden vaikutusta tai vaikuttavuutta suhteessa ennalta määriteltyyn tavoitteeseen. Lineaarinen kausaaliketjun malli soveltuu tarkasti rajattujen ja yksinkertaisten politiikkatoimien arvioimiseen. Osa kestävän kehityksen politiikan toimenpiteistä on toki tällaisia.

Huomattava osa kestävän kehityksen tavoitteista on kuitenkin monimutkaisia tai jopa komplekseja³. Muutos kohti kestävämpää yhteiskuntaa näyttäytyy tällöin kokonaisvaltaisena, integroituna, moniulotteisena ja sisältöherkkänä prosessina, jolla voi olla monia joko toisiaan tukevia tai kilpailevia päämääriä⁴. Yhden tavoitteen edistäminen voi etenkin lyhyellä aikavälillä vaikeuttaa tai jopa estää toisen tavoitteen toteutumista. Vaikutusten tarkastelussa onkin otettava huomioon tavoitteiden väliset ristiriidat sekä kansallisten tavoitteiden ylikansalliset vaikutukset.

Mitä monimutkaisempi arvioinnin kohde on, sitä haastavampaa on todentaa syyn ja seurauksien välisiä suhteita. Lineaariseen kausaaliketjuun perustuva arviointimalli ei ota riittävästi huomioon toisiinsa kytkeytyneiden tavoitteiden systeemistä luonnetta⁵. Se yksinkertaistaa monimutkaisia ilmiöitä, eikä sen vuoksi sovellu yksin kestävän kehityksen moninaisten syiden ja seurausten arviointiin.

Muutosta arvioitaessa on tärkeitä valita kontekstiin ja toimenpiteisiin parhaiten sopivat muutosteorioiden ja menetelmät sekä tunnistaa niiden edellyttämät tietotarpeet⁶. Suosittelemme, että lineaarisen kausaaliketjujen todentamisen rinnalla arvioinnissa sovelletaan menetelmiä, jotka tunnistavat ja tunnustavat kestävän kehityksen moniulotteisuuden ja kompleksisuuden. Lisäksi arvioinnissa tulee tarkastella Suomen kestävän kehityksen politiikkatoimien vaikutuksia globaalissa kontekstissa.

Omistajuus ja osallisuus. Muutokset syntyvät useiden eri toimijoiden muodostamissa verkostoissa ja heidän toimintansa yhteisvaikutuksesta. Suosittelemme siksi, että arvioinnin lähestymistapa on monitasoinen.

Monitasomallissa politiikan vaikuttavuutta tarkastellaan eri politiikkalohkojen lisäksi yhteiskunnan eri toimijatasoilla. Se mahdollistaa kestävän kehityksen edistymisen tarkastelun myös elinkeinoelämän, kansalaisjärjestöjen, tiedeyhteisön ja kuntien toiminnassa esimerkiksi tehtyjen kestävän kehityksen toimenpiteiden ja niiden seurannan kautta. Monitasoarviointi vahvistaa siten kestävän kehityksen politiikassa jo tavoiteltavaa omistajuutta ja osallisuutta.

Suomi siirtyi kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen kautta kohti toiminnallisempaa, osallistuvampaa ja keskustelempaa toimintamallia. Hallituksen selonteossa pidetään tärkeänä kaikkien osallisuutta kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa, vaikka päävastuu onkin hallituksella. Esimerkiksi kestävän kehityksen toimenpiteiden⁷ on työkalu, joka tarjoaa organisaatioille ja aktiivisille kansalaisille tavan tarttua tavoitteisiin ja toteuttaa niitä käytännössä. Sekä olemassa olevaa että uutta seuranta- ja arviointiaineistoa onkin tärkeä voida täydentää monipuolisella sidosryhmien aktivoimisella prosessiin.

3 Sekä monimutkaiset että kompleksit ilmiöt koostuvat monesta, toisiinsa vaikuttavasta osasta. Monimutkaisissa ilmiöissä näiden osien vaikutukset ovat selitettävissä, kun taas kompleksissa ilmiöissä näiden osien vaikutukset ovat niin moniulotteisia, että ne ovat vaikeasti selitettävissä tai mallinnettavissa.

4 Ofir, Z. et al. 2016. Five considerations for national evaluation agendas informed by the SDGs. IIED, London. <http://pubs.iied.org/pdfs/17374IIED.pdf>

5 Patton, M. Q. 1997. *Utilization-focused Evaluation*. Thousand Oaks, Sage.

6 Rogers, P. 2008. Using Programme Theory to Evaluate Complicated and Complex Aspects of Intervention. *Evaluation*, vol. 14 (1), 29–48. https://www.mich.edu/sites/default/files/attachments/u58/2015/Using_Programme_Theory_0.pdf

7 Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus on suomalainen sosiaalinen innovaatio. Se perustuu kestävän kehityksen toimikunnan hyväksymään kestävän kehityksen visioon, periaatteisiin sekä kahdeksaan tavoitteeseen, joiden pohjalta toimijat ja kansalaiset voivat tehdä vapaaehtoisia sitoumuksia tavoitteita edistäviksi toimenpiteikseen. www.sitoumus2050.fi

KOHTI KOKONAISVALTAISTA POLITIIKKA-ARVIOTA

Suomessa on kestävän kehityksen politiikkaa toteutettu jo 1990-luvun alusta. Nykyisen politiikan kulmakivinä ovat vuonna 2013 hyväksytty ja vuonna 2016 päivitetty kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus⁸ sekä kestävän kehityksen globaali Agenda2030⁹, jonka toimeenpano aloitettiin Suomessa toimintaohjelman astuttua voimaan 1.1.2016.

Hallituksen selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta¹⁰ määrittelee Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointikehikon ja -syklin. Kestävän kehityksen toteutumista seurataan indikaattoritiedon, sen pohjalta tehtyjen tulkintojen, tiedeyhteisön arvioiden ja suositusten sekä kansalaisyhteiskunnan ja yritysten kannanottojen avulla. Hallitus käsittelee kestävän kehityksen kysymyksiä vuosikertomuksessaan, joka toimii hallituksen itsearviointin mekanismina ja vahvistaa

vastuuvollisuuden toteutumista eduskuntaan ja kansalaisiin. Vuosittain järjestettävä tilaisuus "Kestävän kehityksen tila ja tulevaisuus Suomessa" on foorumi moniääniselle tulkintakeskustelulle.

Neljän vuoden välein toteutetaan kokonaisvaltaisempi kestävän kehityksen politiikka-arviointi. Agenda2030:n kansallista toimeenpanoa arvioidaan kokonaisvaltaisella ja riippumattomalla arvioinnilla ensimmäisen kerran vuonna 2018. Arvioinnin on määrä tuottaa syötteitä vuoden 2019 eduskuntavaaleihin ja sitä seuraaviin hallitusneuvotteluihin. Arvioinnin tuloksista raportoidaan hallitukselle, kestävän kehityksen toimikunnalle ja kehityspoliittiselle toimikunnalle. Arvioinnin tulokset tuottavat syötteitä myös kestävän kehityksen toteutumisesta raportointiin YK:lle High Level Political Forumin yhteydessä vuonna 2020.

Seurantatiedosta politiikkamallin ja vaikutuspolkujen kriittiseen arviointiin

SEURANNASSA tarkastellaan käynnissä olevaa toimeenpanoa ja sen tuloksia. Näkökulma on menneessä kehityksessä. Esimerkiksi indikaattoreihin perustuva kestävän kehityksen tilannekuva on seurantatietoa. **Arvioinnilla** puolestaan vastataan kysymykseen, miksi asetettuja tavoitteita on tai ei ole saavutettu¹¹. Arvioinnin tehtävänä on todentaa ja testata vaikuttavuuteen liittyviä teorioita ja oletuksia seurannasta saatavan kattavan aineiston pohjalta. Arvioinnin on siis mentävä yhden askeleen seuranta pidemmälle ja luotava polkuja myös tulevaisuuteen.

Yhteiskunnan muutosprosessia ja sen askelia kestävän kehityksen mukaiseksi voidaan kehystää eri tavoin, esimerkiksi systeemisesti, transformaation tai transioiden kautta. Arviointiin saataisiin analyttisuutta, mikäli ensin perehdyttäisiin kestävän kehityksen kirjallisuudessa käytettyihin muutosteorioihin ja tehtäisiin niiden avulla tietoinen valinta arvioinnin lähestymistavasta, jolla muutosta ja sen aikaansaamista kehystettäisiin.

Suomessa on olemassa runsaasti kestävän kehityksen politiikka-arviointia tukevaa sekä kansallista että kansainvälistä aineistoa. Aineisto koostuu politiikkalinjauksista ja -dokumenteista, indikaattoreista saatavasta seurantatiedosta sekä eri hallinnonaloilla toteutetuista arvioinneista, jotka voivat kohdistua joko kestävän kehityksen politiikan kokonaisuuteen tai sen erillisiin tavoitteisiin. Käytettävissä oleva aineisto on kuitenkin luonteeltaan enemmän seuranta- kuin arviointiaineistoa.

Ehdotamme, että kansallisessa politiikka-arvioinnissa painotetaan erityisesti seuraavia arviointinäkökulmia:

Kansallisen politiikkamallin arviointi. Arvioinnissa tulisi kokonaisvaltaisesti tarkastella Suomen kestävän kehityksen politiikkamallin vahvuuksia, heikkouksia ja mahdollisuuksia.

Suomessa käytetty kestävän kehityksen politiikkamalli on saanut runsaasti kansainvälistä huomiota ja

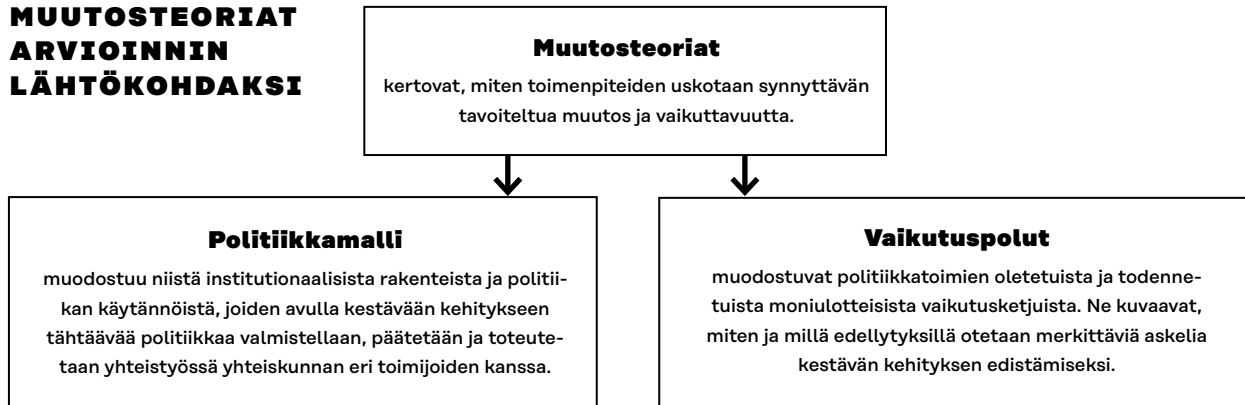
8 Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. Hyväksytty 20.4.2016 Kestävän kehityksen toimikunnan kokouksessa.

9 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. YK:n yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 25.9.2015. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

10 Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti. VNS 1/2017 vp.

11 Schwandt, T. et al. 2016. Evaluation: a crucial ingredient for SDG success. IIED, London. <http://pubs.iied.org/pdfs/17357IIED.pdf>

MUUTOSTEORIAT ARVIOINNIN LÄHTÖKOHDAKSI

kiitosta. Arvioinnissa tulisi kuitenkin kriittisesti tarkastella sitä, miten politiikkamallin kehittämiseksi asetetuissa tavoitteissa edistytään ja miksi.

Hallituksen selonteossa politiikan ja hallinnon toimintamalleille on linjattu erittäin kunnianhimoisia tavoitteita, jotka edellyttävät jatkossakin merkittäviä muutoksia koko hallinnon ja yhteiskunnan toimintata-voissa. Kestävälle kehitykselle asetettujen politiikkaperiaatteiden toteutumisessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten kestäväan kehityksen tavoitteet integroidaan systemaattisesti politiikan ja hallinnon keskeisimpiin eri hallinnonaloja koskeviin prosesseihin.

Politiikkamallin arvioinnissa tarvitaan ennemminkin politiikan ja hallinnon toimintamalleihin kuin kestäväan kehityksen sisältöihin liittyvää asiantuntemusta. Arviointiin voidaan tuoda asiantuntemusta esimerkiksi kansainvälisen arviointipaneelin kautta.

Politiikkatoimien vaikutuspolkujen tunnistaminen.

Kestäväan kehityksen tavoitteita ei voida arvioida vain taaksepäin katsovan seurantatiedon avulla, vaan lisäksi tarvitaan eteenpäin katsovaa, vaikutuspolkujen tunnistamiseen perustuvaa arviointia. Siinä olennaista ei ole verrata nykytilaa tai toteutunutta kehitystä tavoitteisiin, vaan tunnistaa niitä vaikutusmekanismeja, joiden kautta toimenpiteiden voidaan olettaa toteuttavan asetettuja tavoitteita.

Kun indikaattorit kertovat miten hyvin tavoitteiden saavuttamisessa on onnistuttu, vaikutuspolkujen tunnistamiseen perustuva arviointi kertoo, ollaanko tekemässä oikeita asioita. Onko parhaan käytettävissä olevan tiedon pohjalta todennäköistä, että valitut toimet ovat vaikuttavia suhteessa toivottuihin tuloksiin?

Vaikutuspolkujen tunnistaminen ja niiden kriittinen arviointi ovat erityisen tärkeitä tarkasteltaessa monimutkaisia, monin tavoin toisiinsa kytkeytyneitä tavoitteita. Vaikutuspolkujen tunnistamalla voidaan

edistää päätöksenteon ennakoivuutta, tietoperusteisuutta sekä eri tavoitteiden integroitua toteutusta.

Jotta politiikan vaikuttavuuteen voidaan päästä käsiksi, suosittelemme, että arvioinnin avulla pyritään tunnistamaan politiikan vaikutusoleksia ja -polkua. Menetelminä voidaan hyödyntää esimerkiksi prosessien jäljittämistä ja kontribuutioanalyysia. Vaikutuspolkujen tunnistamisessa on lisäksi tärkeää, ettei nojautuda vain olemassa olevaan indikaattoritietoon, vaan myös etsitään uutta tietoa ja tunnistetaan sellaisia vaikutuspolkua, jotka eivät ole nykyisen politiikan fokuksessa.

Koska kyseessä on uusi lähestymistapa kansallisen kestäväan kehityksen politiikan arviointiin, työn tueksi tarvitaan sekä arviointilähestymistavan kehittämistä että käytännön kokeilua esimerkiksi jonkin konkreettisen, mutta olennaisen ilmiöpohjaisen esimerkkiteeman kautta.

Näkökulmiksi tarjoamme viittä kestäväan kehityksen asiantuntijapaneelin jo aiemmin tunnistamaa keskeistä tavoitekokonaisuutta¹²: 1) ympäristö terveyden ja hyvinvoinnin perustana, 2) sosiaalisesti oikeudenmukainen energia- ja luonnonvarareformi, 3) yhdenvertaisuus ja osallisuus kestäväan yhteiskunnan rakennusaineina, 4) työ- ja talousajattelun uudistaminen sekä 5) vastuunottoa yksilöistä maailmanyhteisöön.

EHDOTTAMAMME ARVIOINNIN kaksi painopistettä ovat linjassa hallituksen globaalien Agenda2030:n toimeenpanoa koskevan selonteon kanssa. Siinä on esitetty kolme näkökulmaa arvioinnin lähtökohdiksi. Nämä ovat 1) kestäväan kehityksen kansallisen toimeenpanon edistyminen ja 2) toimenpiteiden vaikuttavuus sekä 3) raportointi kestäväan kehityksen tilasta Suomessa.

Arviointikysymykset voidaan rakentaa näiden näkökulmien ympärille, ottaen huomioon alussa kuvatut selonteon politiikkaperiaatteet sekä ehdottamamme arvioinnin painopisteet.

¹² Kestäväan kehityksen asiantuntijapaneeli. 2016. Viisi kärkeä kestävämpään kehitykseen. https://media.sitra.fi/2017/02/27175312/Viisi_karkea_kestavampaan_kehitykseen-2.pdf

Ehdotus arviointikysymyksiksi ja arvioinnin kohteiksi

Arviointikysymykset ja niitä tarkentavat kysymykset:	Arvioinnin kohde, joihin arviointikysymyksiä peilataan:
<p>1. Miten kestävän kehityksen kansallinen toimeenpano on edistynyt ja miksi? (Painopisteenä kestävän kehityksen politiikkamallin arviointi)</p> <p>Pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Mikä on Suomen kestävän kehityksen politiikkainstrumentin kyky ennakoida tulevaa? Millainen rooli eri tiedonlähteillä ja asiantuntijapaneelilla on ollut kestävän kehityksen edistämiseksi? Miten tutkimusta, ennakoitua ja muuta osaamista kootaan kestävän kehityksen politiikan tueksi? Millaisia toimenpiteitä on käynnistetty eduskunnan esittämien ponsien edistämiseksi? <p>Johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Missä määrin kestävää kehitystä on omaksuttu politiikkasektorit läpileikkaavaksi periaatteeksi? Miten kestävän kehityksen ja kehityspoliittisen toimikunnan yhteistyö on kehittynyt? Missä määrin Suomen kestävän kehityksen politiikkamallissa on kiinnitetty huomiota tavoitteiden saavuttamisesta syntyviin muihin maihin kohdistuviin (kielteisiin) vaikutuksiin? <p>Omistajuus ja osallisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Onko jokin tärkeä toimija jäänyt Suomen kestävän kehityksen politiikkamallin ulkopuolelle? Miten kansalaisjärjestöt, elinkeinoelämä ja tiedeyhteisö ovat edistäneet kestävää kehitystä? 	<p>Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalien Agenda2030:n toimeenpanosta, luvut:</p> <ol style="list-style-type: none"> Toimeenpanon keskeiset politiikkaperiaatteet Toimeenpanon seuranta, arviointi ja kehittämien <p>Eduskunnan kannanotto em. valtioneuvoston selonteon 1/2017 johdosta ("ponnet")</p> <p>Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen periaatteet</p>
<p>2. Millaista on kansallisten toimenpiteiden vaikuttavuus ja miksi? (Painopisteenä vaikutuspolkujen tunnistaminen)</p> <p>Pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Ollaanko Suomessa tekemässä asioita, jotka merkittävästi tukevat kahdeksaa kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitetta? Onko sitoumustyökalulla saatu aikaan muutosta, joka merkittävästi lisää kestävän kehityksen mukaisia ajattelu- ja toimintatapoja? Sisältääkö Suomen kestävän kehityksen politiikkamalli vaikuttavuusajattelua ja jos sisältää, niin millaista? Millaisia vaikutuspolkuja Suomen kestävän kehityksen toimeenpanossa on tunnistettavissa? Mitkä politiikka- ja toimintaympäristötekijät ovat estäneet tai hidastaneet vaikuttavuutta? <p>Johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Millaisia positiivisia tai negatiivisia sivuvaikutuksia sitoumuksilla on ollut? Ovatko sivuvaikutukset olleet tietoisia vai tiedostamattomia? Millaisia potentiaalisia ristiriitoja tavoitteiden toteuttamisen välillä on tunnistettavissa? Miten toimikuntien (kestävän kehityksen toimikunta ja kehityspoliittinen toimikunta) työ on tukenut globaalia kestävyyttä? Miten Suomen kestävän kehityksen politiikkatoimet ovat vaikuttaneet kansainvälisellä tasolla? <p>Omistajuus ja osallisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Millaisen polkujen, toimintamallien ja kumppanuuksien kautta vaikuttavuus on syntynyt? 	<p>Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteet</p>
<p>3. Millainen on kestävän kehityksen tila Suomessa? (Seurantatiedon kokoaminen)</p> <ol style="list-style-type: none"> Mikä on indikaattoreiden osoittama kehityssuunta Suomessa ja suhteessa kansainvälisiin tutkimuksiin? Millaisia trendejä ja kehityskulkuja indikaattoritiedosta ja sen tulkinnasta saadaan selville (lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin muutokset)? Mitkä ovat indikaattoreiden ajureita? Mitä erilaiset kestävästä kehityksestä kuvaavat indeksit kertovat Suomen kansainvälisestä asemoitumisesta ja sen muutoksista suhteessa kestävän kehityksen tilaan? 	<p>Kansalliset kestävän kehityksen indikaattorit ja niiden tulkinnot</p> <p>Avain2030-hankkeessa tunnistetut kestävästä kehityksestä kuvaavat indeksit</p> <p>YK:n globaalit kestävän kehityksen indikaattorit</p>

Arviointi oppivaksi ja tulkinnalliseksi prosessiksi

PARHAIMMILLAAN kestäväen kehityksen kansallinen arviointi on oppimisprosessi, jossa sekä arvioinnin tilaaja että siihen osallistuneet tahot onnistuvat syventämään ymmärrystään kestäväen kehityksen politiikan edistymisestä, nykytilasta ja vaikutusketjuista tavalla, joka jo itsessään vahvistaa yhteiskunnan eri toimijoiden sitoutumista kestäväen kehityksen toteuttamiseen. Olennainen lähtökohta arvioinnille on siksi ymmärtää se yksittäisen toimijan tuottaman raportin sijaan oppivana ja moniulotteista tietoa yhteen kokoavana tulkintaprosessina. Oppivana tulkintaprosessina arvioinnissa on tärkeää erottaa neljä luonteeltaan hyvin erilaista osa-aluetta:

1. Seurantatiedon koonti. Arviointiprosessin lähtökohdina jo nyt olevat monipuoliset seuranta-aineistot on tärkeää koota yhteen keskeisten löydösten osalta. Aineistojen yhteen kokoaminen voidaan toteuttaa yksittäiseltä ulkopuoliselta toimijalta tilattavana asiantuntijatyönä. Osana olemassa olevan aineiston koontia ehdotamme, että [Avain2030-raportissa](#)¹³ kuvatut indeksit päivitetään.

2. Uuden arviointitiedon tuottaminen ja arviointi. Uudella arviointitiedolla viittaamme edellisessä luvussa esitettyihin näkökulmiin Suomen kestäväen kehityksen politiikkamallin arvioimisesta ja vaikutuspolkujen tunnistamisesta. Olisi tärkeää, että osa tästä tehtäisiin kansainvälisen tutkijaryhmän toimin, koska se toisi arviointiin ulkopuolista näkemystä sekä vertailupintaa muissa maissa toteutettuihin arviointeihin.

3. Tulosten dialoginen tulkinta. Yhteen koottua seuranta- ja arviointiaineistoa on käsiteltävä ja jatkojalostettava asiantuntijalähtöisen tulkintaprosessin kautta. Siinä monipuolinen, mutta riippumaton asiantuntijaryhmä kestäväen kehityksen eri aloilta käy keskustelua arvioinnin tuloksista. Tulkintaprosessin tarkoituksena ei

ole tuottaa yksiselitteistä tulosta tai konsensusta arvioinnin tuloksista, vaan syventää ymmärrystä niistä.

Dialogisen tulkintavaiheen onnistumiselle on olennaista, että tulkintaprosessi on huolella fasilitoitu ja että siihen osallistuvat asiantuntijat ovat mahdollisimman riippumattomia. Tulkintavaiheessa asiantuntijuus tulisi ymmärtää mahdollisimman laajasti, koostuen akateemisen asiantuntijuuden lisäksi mm. kokemuksesta, näkemyksellisyydestä tai näköalapaikalla toimimisesta kumpuavasta asiantuntijuudesta¹⁴.

4. Yhteiskunnallinen keskustelu suosituksista.

Arvioinnissa ehdotettavista suosituksista pitää käydä avointa ja aktiivista yhteiskunnallista keskustelua. Arvioinnin tulokset raportoidaan luonnollisesti hallitukselle ja niistä keskustellaan sekä kestäväen kehityksen toimikunnassa että kehityspoliittisessa toimikunnassa.

Koska arvioinnin on tarkoitus antaa syötteitä seuraaviin eduskuntavaaleihin ja hallitusohjelmaan, pidämme tärkeänä, että myös eduskunta, esimerkiksi tulevaisuusvaliokunnan kautta, osallistuu aktiivisesti suosituksista käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja on aloitteellinen siinä.

SIDOSRYHMIEN OSALLISUUTTA oppivaan tulkintaprosessiin voidaan vahvistaa esimerkiksi sisällyttämällä arviointiin heidän itse tuottamiaan seuranta-aineistoja (1), järjestämällä uuden arviointitiedon tuotantoa tukevia työpajoja (2), hyödyntämällä oppivassa tulkintaprosessissa myös sidosryhmien asiantuntijuutta (3) sekä kannustamalla toimijoita aktiiviseen yhteiskunnalliseen keskusteluun arvioinnin tuloksista ja suosituksista (4).

Sidosryhmien lisäksi kaikkia yhteiskunnan jäseniä, erityisesti lapsia ja nuoria, voitaisiin aktivoida mukaan arviointiin esimerkiksi jonkin sosiaalisen median työkalun myötä, joka keräisi yhteen kannanottoja, näkemyksiä ja kysymyksiä Suomen kestävästä kehityksestä ja sen tulevaisuuden näkymistä.

13 Lyytimäki, J., Lähteenoja, S., Sokero, M., Korhonen, S., Furman, E. 2017. Agenda 2030 Suomessa – Kestäväen kehityksen avainkysymykset ja indikaattorit. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2016.

14 Asiantuntijuuden muodoista ks. Jakonen, M. 2017. Vastatieto – Tulevaisuuden asiantuntijuutta etsimässä. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 1/2017. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2017.pdf

KESTÄVÄN KEHITYKSEN POLITIIKKA-ARVIOINTIA SUUNTAAVIA JA TUKEVIA AINEISTOJA

Arviointia suuntaavia politiikka-asiakirjoja:

Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. Hyväksytty 20.4.2016 Kestävän kehityksen toimikunnan kokouksessa. <http://kestavakehitys.fi/sitoumus2050>

UN. 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations A/RES/70/01. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti. VNS 1/2017 vp. <http://vnk.fi/delegate/file/25310>

Suomen kehityspolitiikka. Yksi maailma, yhteinen tulevaisuus – kohti kestävästä kehityksestä. Valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspolitiikasta 4.2.2016. VNS 1/2016 sp. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=341631>

Kansallisia arviointia tukevia aineistoja:

National Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development – Finland. Prime Minister's Office Publications 10/2016. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75188>

Tulevaisuusvaliokunnan mietintö valtioneuvoston selonteosta Kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti. (TuVM 1/2017 vp) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/TuVM_1+2017.aspx

Lyytimäki, J., Lähteenoja, S., Sokero, M., Korhonen, S., Furman, E. 2016. Agenda 2030 Suomessa – Kestävän kehityksen avainkysymykset ja indikaattorit. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2016. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75438>

Lyytimäki, J., Lähteenoja, S., Reinikainen, T., Schmidt-Thomé, K., Sokero, M., Vikström, S. 2017. Kestävän kehityksen toimenpidesitoumustyökalu: kokonaisarvio ja kehittämismahdollisuudet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 67/2017. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80743>

Kestävän kehityksen kansalliset indikaattorit ja niiden tulkintaprosessin tulokset. <http://kestavakehitys.fi/seuranta>

Kestävän kehityksen tila ja tulevaisuus -seminaarin aineistot 2017. <http://kestavakehitys.fi/agenda2030/kestavan-kehityksen-tila-ja-tulevaisuus>

Valtion budjetin kestävästä kehityksestä koskevat kirjaukset 2018.

Valtiontalouden tarkastusviraston lausunto hallituksen vuosikertomuksesta ja arvio toimien vaikuttavuudesta.

Aineistoja kansainvälisen vertailun tekemiseen:

UN. 2017. The Sustainable Development Goals Report 2017. United Nations, New York 2017. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2017/>

Bertelsmann Stiftung & Sustainable Development Solutions Network. 2017. SDG Index and Dashboards Report 2017. Global responsibilities. International spillovers in achieving the goals. July 2017. <https://www.scribd.com/document/355687183/2017-SDG-Index-and-Dashboards-Report-Full>

OECD. 2017. Measuring Distance to the SDG Targets: an assessment of where OECD countries stand. OECD, June 2017. <http://www.oecd.org/std/measuring-distance-to-the-sdgs-targets.htm>

Lisäksi käytössä on runsaasti sektorikohtaisia seurantatietoja ja arviointeja.

Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli

Riippumaton kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli tukee ja haastaa kestävän kehityksen toimikunnan työtä sekä Suomen kestävän kehityksen politiikkaa. Sitra isännöi ja fasilitoi paneelin toimintaa.

Eeva Furman (pj)
Suomen ympäristökeskus
ympäristöpolitiikka

Janne Hukkinen
Helsingin yliopisto
ympäristöpolitiikka

Eva Heiskanen
Kuluttajatutkimuskeskus
kestävä kulutus

Jaakko Kiander
Ilmarinen
talous ja eläkepolitiikka

Heikki Hiilamo
Helsingin yliopisto
sosiaalipolitiikka

Anne Birgitta Pessi
Helsingin yliopisto
kirkkososiologia

Tuuli Hirvilammi
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
kestävä hyvinvointi

Juho Saari
Tampereen yliopisto
hyvinvointisosiologia

Eeva Hellström
Sitra
fasilitointi

Pinja Parkkonen
Sitra
fasilitoinnin tuki

Tuula Sjöstedt
Sitra
viestintä